

Polska budowana od nowa, czyli listopad 1918

11 listopada 1918 roku w godzinach wieczornych, niedaleko łódzkiego Placu Wolności rozległy się strzały. Od rana tego dnia na terenie miasta trwało rozbijanie niemieckich oddziałów. Część z nich stawiała opór. W walkach zginęło wówczas sześciu Polaków. Najstarszy – Stanisław Kołodziejczak – miał 29 lat, najmłodszy – Jan Gruszecki – zaledwie 17.

W listopadzie 1918 roku do walki o Polskę przystąpiła młodzież, która dorastała na przełomie XIX i XX wieku, kiedy idea krzewienia polskości poprzez edukację była w fazie największego rozkwitu. Wielu walczących – jak chociażby Tadeusz Kasprzycki, jeden z komendantów Polskiej Organizacji Wojskowej – było absolwentami szkół z językiem polskim jako wykładowym, na których powstawanie przyzwolono dopiero po rewolucji 1905 roku.

Odzyskiwanie niepodległości przez Polskę:
październik–grudzień 1918 roku.
za: www.histmag.org (autor: Marcin Sobiech/
EXGEO Professional Map)

Polska Organizacja Wojskowa – grupa Peowiaków z Czestochowy. Uczniowie gimnazjum Szudajki, którzy rozbili Niemców, pozują ze zdobytą bronią.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

P.O.W.
11/XI 1918.

Oddajcie broń!

Rozbijanie Niemców w Warszawie – plakat „Oddajcie broń!”.
Fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

Z punktu widzenia geopolitycznej sytuacji ziem polskich w przeddzień odzyskania niepodległości była bardzo korzystna. Zajmujące część terenów Niemcy i Austro-Węgry – dawniej potężne mocarstwa – ulegały rozkładowi i stały na progu wojennej klęski, zaś ogarnięta rewolucją Rosja utraciła nad swoim dawnym zaborem jakąkolwiek kontrolę.

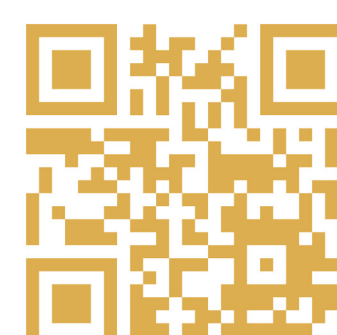
W listopadzie 1918 roku ogromną rolę odegrali więc lokalni działacze, którzy na anarchizowanych terenach zajętych przez Niemcy i Austro-Węgry zaczęli tworzyć zręby polskiej państwowości. Powstałe w 1914 roku z inicjatywy Józefa Piłsudskiego oddziały Polskiej Organizacji Wojskowej przejmowały rządy w opuszczanych przez Niemcy miejscowościach. Także powołana w 1917 roku przez Niemcy i Austro-Węgry, administrująca terenami Królestwa Polskiego Rada Regencyjna oddała władzę na rzecz Piłsudskiego. Dzięki temu przyszły Marszałek mógł powołać pierwszy polski rząd, z Jędrzejem Moraczewskim na czele (17 listopada 1918). Wcześniej (7 listopada) próbę powołania ogólnopolskiego rządu podjął w Lublinie Ignacy Daszyński.

W Galicji Wschodniej rozpoczęła się wojna między Polakami a Ukraińcami o przynależność państwową tych ziem. Na terenie zachodniej Galicji polską administrację tworzyć zaczęła Polska Komisja Likwidacyjna złożona z działaczy szerokiego spektrum ugrupowań politycznych. W Wielkopolsce reprezentantem społeczności polskiej była Naczelna Rada Ludowa.

Niepodległa

Stulecie odzyskania przez Polskę niepodległości jest okazją do świętowania wydarzeń z przeszłości, ale również zachętą do budowania wspólnej przyszłości. Celem Programu „Niepodległa” jest stworzenie obchodów, które będą łączyć Polki i Polaków tak, jak ponad podziałami sto lat temu Niepodległa połączyła podzielony zaborczymi granicami naród. Zapraszamy do włączenia się we wspólne świętowanie. Więcej informacji: www.niepodlegla.gov.pl

Po więcej informacji historycznych, materiały edukacyjne, pobranie tej planzsy na własny użytek, informacje o Programie „Niepodległa” zapraszamy na www.niepodlegla.gov.pl.

tekst planzsy: dr Sebastian Adamkiewicz (Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi).
korekta: Małgorzata M. Przybyszewska
konsultacja historyczna: dr hab. Paweł Grata, prof. UR (Uniwersytet Rzeszowski)
redaktorki prowadzące: Anna Birkowska, Maria Czaputowicz (Biuro Programu „Niepodległa”)
grafika: OKO I UCHO

koncepcja:

niepodległa
Biuro Programu „Niepodległa”
www.niepodlegla.gov.pl